

Komenda Główna Straży Granicznej

<https://strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/9110,Vivat-Konstytucja.html>
17.05.2025, 10:53

Strona znajduje się w archiwum.

Vivat Konstytucja!

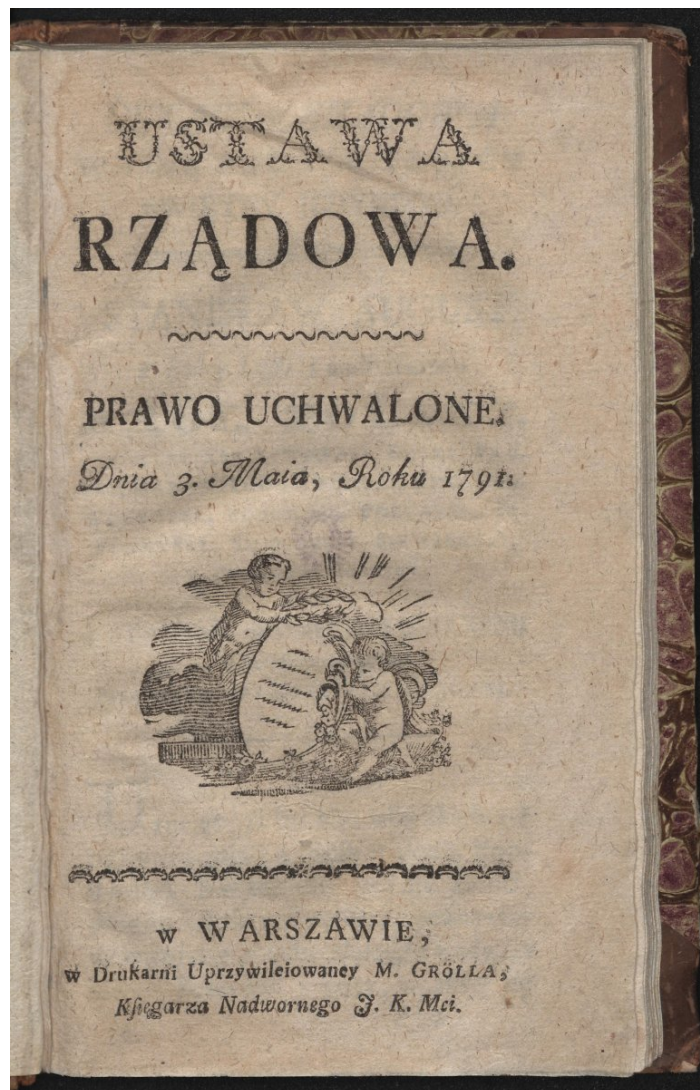

Maciej Pietraszczyk
03.05.2021

We wszystkich jednostkach Straży Granicznej czcimy dziś Narodowe Święto Konstytucji 3-go Maja, upamiętniające uchwalenie pierwszej w Europie i drugiej na świecie nowoczesnej Konstytucji.

Narodowe Święto Konstytucji 3-go Maja jest jednym z najstarszych polskich świąt narodowych, bo ustanowione zostało już 5 maja 1791 roku i przywrócone dwukrotnie: w 1919 i w 1990 roku. Przez większość czasu obchodzone było nielegalnie lub na emigracji, zaś władze zaborcze i okupacyjne, a także władze PRL nie tolerowały czczenia pamięci Konstytucji Majowej i jej twórców.

Konstytucja 3-go Maja była największym dorobkiem Sejmu Czteroletniego i efektem strategicznego sojuszu dwóch zwalczających się dotąd stronnictw: królewskiego, związanego ze Stanisławem Augustem Poniatowskim i patriotycznego, „familii”, związanego z rodziną Czartoryskich. Konstytucja zrywała z zależnością od Rosji, likwidowała federacyjny ustrój Rzeczypospolitej, wprowadzała monarchię dziedziczną oraz likwidowała szereg instytucji demokracji szlacheckiej, w tym liberum veto. Była próbą unowocześnienia i naprawienia państwa, zagrożonego likwidacją.

Niestety, Konstytucja wprowadzona drogą wojskowego zamachu stanu, przy nieobecności większości posłów opozycji i zastraszeniu obecnych, zamiast stać się podstawą zgody narodowej, przekształciła się w punkt zapalny. Przeciwnicy Konstytucji zwrócili się o pomoc do władczyni Rosji carycy Katarzyny II. Już dwa tygodnie po uchwaleniu Konstytucji w pogranicznej Targowicy ogłoszony został akt konfederacji – przygotowany wcześniej w Petersburgu – na mocy którego opozycja republikańska wezwała carycę do obrony „zagrożonych wolności”. Mimo dość skutecznej obrony wojska Rzeczypospolitej zostały pokonane przez armię rosyjską, a do konfederacji targowickiej przystąpili nawet twórcy Konstytucji z królem na czele. Konstytucja 3-go Maja została anulowana przez Sejm w Grodnie,

który też zatwierdził drugi rozbiór Rzeczypospolitej.

Konstytucja 3-go Maja, mimo, że w zasadzie nie zaczęła być stosowana, stała się podstawą programu społecznego ruchu niepodległościowego. Wszystkie kolejne organizacje i wywoływane przez nie zrywy narodowe, począwszy do Insurekcji Kościuszkowskiej, odwoływały się do niej, rozwijając ideę nie tyle samej odbudowy upadłego królestwa, ale takiego przekształcenia go, żeby odrodzone państwo było nowoczesne, sprawiedliwe i skutecznie zarządzane. Konstytucja 3-go Maja zadała też kłam ówczesnym luminarzom europejskiego oświecenia, którzy za pruskie i rosyjskie pieniądze przedstawiali Polaków jako niezdolnych do samodzielnej modernizacji państwa i pozbawionych instynktu państwowego.

Ponieważ zatem wspomnienie o niej psuło narrację zaborców i okupantów, świętowanie rocznicy uchwalenia Konstytucji było zakazywane i represjonowane przez łącznie 167 lat. Ponad trzydziestoletni okres, jaki minął od 1990 roku, jest najdłuższym czasem nieskrępowanego obchodzenia Narodowego Święta Konstytucji 3-go Maja.

Od 2007 roku rocznica uchwalenia Konstytucji 3-go Maja jest także świętem państwowym Republiki Litwy.

ilustracja: pierwodruk Konstytucji 3-go Maja (public domain)